

Nr 925

Av herr **Hansson** i Skegrie m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 193, angående omorganisation av statens jordbruksnämnds råd.

(Lika lydande med motion nr 764 i Första kammaren)

I propositionen nr 193 föreslås, att statens jordbruksnämnds råd beträffande frågor på jordbrukets område skall upplösas och ersättas med ett nytt till nämnden knutet rådgivande organ, benämnt jordbruksnämndens konsumentdelegation. Det föreslagna organet kan sägas avvika från det nuvarande rådet främst däri att det skulle erhålla egen ordförande, särskilt sekretariat och initiativrätt i fråga om överläggningar med jordbruksnämnden samt därigenom att representation för jordbruket inte längre skulle ingå.

Till grund för propositionen ligger en promemoria, upprättad inom jordbruksdepartementet. I promemorian hävdas, att "genom den utveckling som skett synes i betydande utsträckning konsumentgruppernas inflytande på jordbrukets prisregleringsfrågor ha begränsats på ett sätt, som på lång sikt inte kan vara till fördel vare sig för jordbruket eller för samhället i övrigt". Det synes, framhålles det, "i hög grad angeläget att — på samma sätt som producentintresset — det mer eller mindre renodlade konsumentintresset beredes möjlighet att följa utvecklingen på jordbrukets område och att bidra till utformningen av den jordbrukspolitik som — i sista hand — riksdagen skall godkänna". Konsumentintressena bör, heter det, få möjligheter "att göra sig hörda i samband med t. ex. erforderliga förändringar av införselavgifterna".

Med dessa motiveringar föreslås i promemorian, att statens jordbruksnämnds råd beträffande frågor på jordbrukets område skall ersättas av en jordbruksnämndens konsumentdelegation, bestående av dels representer för Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges akademikers centralorganisation, dels personer med särskilda insikter i nationalekonomiska problem och internationella handelsproblem. För det nya organet skulle enligt promemorian gälla följande riktlinjer: "Jordbruksnämndens samarbete med ett omorganiserat råd bör, liksom även samarbetet med jordbrukets förhandlingsdelegation, regleras genom bestämmelser i nämndens instruktion. Största möjliga likformighet i fråga om status och kompetensområde bör därvid eftersträvas. De överläggningar, som hittills ägt rum mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, synes därför framgent böra omfatta jämväl det föreslagna nyinrättade organet."

Enligt promemorian skulle sålunda den nya delegationen erhålla så långt möjligt samma status och kompetensområde som jordbrukets förhandlingsdelegation och tillsammans med jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation överlägga om bl. a. jordbrukets prisregleringsfrågor. Den föreslagna konsumentdelegationen skulle alltså enligt promemorian få karaktären av en tredje förhandlingspart som representant för konsumentintresset.

Det är i och för sig självklart att jordbrukets prisfrågor representerar skilda intressen för konsument- och producentsidorna. Det är givetvis angeläget att båda sidorna får ett tillbörligt inflytande vid frågornas avgörande. Såsom vårt samhälle är uppbyggt är det emellertid principiellt otänkbart att jordbrukets prisregleringsfrågor kan avgöras i direkt förhandling mellan konsument- och producentintressena. Jordbrukets prisreglering är ett huvudled i en jordbrukspolitik, som enligt de riktlinjer som fastställts av statsmakterna syftar till uppnående av en jordbrukspolitisk målsättning. Parterna i förhandlingarna i jordbrukets prisfrågor måste då givetvis vara å ena sidan jordbruket och å andra sidan staten. På den statliga förhandlingsparten måste det kravet ställas att den likvärdigt representerar skilda intressen i frågorna. En delegation som ensidigt representerar konsumentintresset kan alltså principiellt sett inte ingå i den statliga förhandlingsparten.

Ett flertal remissinstanser har framhållit att den föreslagna delegationen inte kan accepteras som förhandlingspart. I propositionen uttalas nu att den nya delegationen skall vara "ett rådgivande organ med sådan sammansättning att nämnden genom detta skulle på ett effektivare och mera berikande sätt än vad hittills varit fallet kunna inhämta synpunkter och önskemål från och nå kontakt med en upplyst och engagerad opinion". En sådan precisering av uppgiften synes i stort sett kunna godtas. I propositionen finns emellertid också ett par vaga uttalanden, som måste uppmärksammas i sammanhanget. Departementschefen uttalar sålunda, att i promemorian "inte direkt åsyftats" att konsumentdelegationen skulle uppträda som förhandlingspart. Uttalandet synes kunna tolkas så, att avsikten varit — och fortfarande är — att delegationen dock i viss mån skall ha förhandlingsparts ställning. Uttalandet i propositionen om "att delegationens ställning och arbetsuppgifter kan komma att prövas på nytt" inför ett nytt jordbruksavtal torde också kunna sägas lämna utrymme för en utveckling till position av förhandlingspart. Det synes oss därför vara anledning att understryka att en delegation med den sammansättning som föreslås i propositionen principiellt sett inte kan ha förhandlingsparts ställning.

Som motiv för den föreslagna omorganisationen har i såväl promemorian som propositionen angivits att konsumentintresset skulle ha för litet inflytande på utformningen av jordbrukspolitiken. Det är självklart angeläget

att konsumentintresset och producentintresset i samma utsträckning beredes möjligheter till inflytande på jordbrukspolitikens utformning. Staten som handhavare av jordbrukspolitikerna måste anses skyldig att eftersträva en sådan avvägning. Vi har i princip ingenting emot att det konsumentinflytande på det rådgivande planet som avsetts att komma till uttryck genom jordbruksnämndens råd på jordbruksområdet reorganiseras. En saklig och vederhäftig information om jordbrukspolitikerna bör kunna vara till gagn för såväl konsument- som producentsidan. Det måste emellertid sägas vara en felaktig bedömning att konsumentintresset inte nu skulle ha tillbörligt inflytande på jordbrukspolitikens utformning.

Det statliga förhandlingsorganet, jordbruksnämnden, utgöres utöver generaldirektören och chefen, som måste anses ha en opartisk ställning, av fem ledamöter, varav två representanter för producentsidan, två representanter för det direkta konsumentintresset och en representant för privat handel och industri, vilken sistnämnde måste anses stå närmare konsumentensidan än producentsidan. Självfallet bör konsument- och producentintressena vara likvärdigt representerade i det statliga förhandlingsorganet. Situationen för närvarande måste dock sägas innebära viss övervikt i inflytande för konsumentensidan. Det torde inte heller kunna göras gällande, att konsumentintresset skulle ha undervikt i inflytande hos de beslutande statsmakterna, d.v.s. hos regering och riksdag.

Det synes oss i sammanhanget också böra påtalas att utvecklingen under sexårsavtalet inte varit sådan att konsumentintresset åsidosatts. Det stora problemet inom jordbrukspolitikerna har ju tvärtom varit att målsättningen om inkomstlikställighet för jordbruket inte kunnat förverkligas och att inkomstklyftan i stället vidgats kraftigt under de senaste åren. De prishöjningar på livsmedelsområdet som inträffat under senare tid kan inte sägas härröra från producentledet. Konsumenternas uppmärksamhet på prisförändringarnas område bör därför i första hand riktas åt annat håll än mot producenterna. Tidpunkten för diskussionen om den s. k. konsumentdelegationen, knuten till det föreslagna ledet i prusbildningen, kan därför sägas vara illa vald.

En realistisk bedömning ger sålunda vid handen att konsumentintresset har ett förhållandevis starkare inflytande än producentintresset på det statliga förhandlings- och beslutsplanet. Det torde inte heller kunna göras gällande att konsumentintresset åsidosatts på rådgivningsplanet. Det nuvarande rådet beträffande frågor på jordbrukets område har en sammansättning som måste sägas fylla rimliga anspråk på en vid samhällsrepresentation. Konsumentintressena kan i varje fall inte sägas vara underrepresenterade. Konsumentrepresentanterna i jordbruksnämnden har givetvis möjligheter att påkalla rådets inkallande, då så anses önskvärt.

Det synes emellertid vara en riktig bedömning att det nuvarande rådet

kommit att spela en alltmer underordnad roll under senare år. En omorganisation enligt propositionen, innebärande att organet förses med egen ordförande och sekretariat samt initiativrätt i fråga om överläggningar med nämnden, torde kunna medföra en smidigare och effektivare rådgivningsorganisation.

Enligt departementspromemorian skulle den nya delegationen bestå av dels vissa experter, dels direkta konsumentrepresentanter. Enligt propositionen skall även såväl enskilt som kooperativt näringsliv utanför den rena jordbrukssektorn kunna erhålla representation i delegationen. Med hänsyn till den roll som förädling och distribution av livsmedel spelar för prisbildningen i konsumentledet vill vi understryka betydelsen av denna komplettering till den direkta konsumentrepresentationen. Bland dem som skall företräda näringslivet bör emellertid också finnas någon representant för den omfattande livsmedelsindustri som drives av jordbrukets egna organisationer.

Som motiv för att jordbruket skulle ställas utanför delegationen har angivits att jordbrukets förhandlingsorganisation numera i stor utsträckning har rådgivande uppgifter i förhållande till jordbruksnämnden. De rådgivande uppgifter som jordbrukets förhandlingsdelegation i allt större utsträckning fått måste enligt vår mening tillmätas stor betydelse. Detta är emellertid principiellt sett inte att jämföra med ett statligt rådgivningsorgan. Det kan inte anses riktigt att ett statligt organ, som skall representera det allmänna intresset, avgränsas från ett visst intresseområde. Det synes oss därför nödvändigt att även jordbruket som näring erhåller representation i det nya rådgivningsorganet vid jordbruksnämnden. Härför talar också att härigenom en mer representativ sakbedömningen kan säkras inom rådets egen krets. Det måste ju vidare anses oriktigt att producentsidan lämnas utan inflytande på rådgivningsplanet i de frågor där jordbrukets förhandlingsorganisation inte kan framträda som rådgivande organ. Enligt vår mening bör en representant för jordbruket också ingå i det rådgivande organet.

Det nya organet skall enligt propositionen benämnas jordbruksnämndens konsumentdelegation. Med den sammansättning vi ovan förordat kan denna beteckning inte anses tillfredsställande. Vi föreslår beteckningen jordbruksnämndens allmänna råd.

I propositionen framhålles att det nya organets uppgift inte minst skall vara att hos olika grupper av konsumenter verka för vidgad förståelse för och insikt i det svenska jordbrukets problematik och ställning i Sverige och i internationellt perspektiv. Vi vill helt instämma i angelägenheten av att upplysningsverksamheten på nämnda område vidgas och intensifieras. Även denna del av verksamheten måste anses få ökade förutsättningar ge-

nom att organet såsom vi förordat tillföres representation också från jordbruket.

Med anledning av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 193 måtte besluta

att statens jordbruksnämnds råds avdelning för frågor på jordbrukets område den 1 januari 1963 må ersättas av jordbruksnämndens allmänna råd för rådgivnings- och upplysningsverksamhet enligt de grunder som angivits i motionen; samt

att härvid i det nya rådet må ingå representanter även för jordbruket och dess livsmedelsindustri.

Stockholm den 20 november 1962

Nils G. Hansson
i Skegrie

Erik Grebäck

Per Svensson
i Stenkyrka

Harry Wahrendorff

Emil Elmwall

David Gomér

Sven Vigelsbo

Gustaf Svensson
i Vä

Erik Larsson
i Norderön

Harald Larsson
i Hedenäset